

گزارش تجارت خارجی جمهوری آذربایجان در سال ۲۰۲۵

تحولات تجارت خارجی جمهوری آذربایجان در سال ۲۰۲۵ نشان‌دهنده مرحله‌ای حساس در ساختار مبادلات خارجی این کشور است. اگر چه در نگاه نخست، افزایش حجم تجارت خارجی می‌تواند نشانه‌ای از پویایی اقتصادی تلقی شود، اما بررسی دقیق‌تر داده‌ها حاکی از تغییراتی نگران‌کننده در ترکیب صادرات و واردات است. رشد نامتوازن اجزای تجارت خارجی، به‌ویژه کاهش صادرات در کنار افزایش سریع واردات، پرسش‌هایی جدی درباره پایداری تراز تجاری و آسیب‌پذیری اقتصاد خارجی آذربایجان مطرح می‌کند. از این منظر، تحلیل روندهای اخیر تجارت خارجی این کشور اهمیت ویژه‌ای برای ارزیابی چشم‌انداز اقتصادی و سیاست‌گذاری‌های آتی دارد.

بر اساس آمار منتشره توسط کمیته دولتی گمرک، حجم تجارت خارجی جمهوری آذربایجان در سال ۲۰۲۵ به ۴۹,۴ میلیارد دلار رسید. این رقم ۳,۸ درصد نسبت به سال ۲۰۲۴ رشد داشته است. با این حال، بررسی اجزای این رشد نشان می‌دهد که ترکیب صادرات و واردات به صورت نامتوازن تغییر کرده است. در این دوره، صادرات این کشور ۵,۷ درصد نسبت به سال قبل کاهش یافته و به عدد ۲۵,۰۴ میلیارد دلار رسیده است، در حالی که واردات با رشد قابل توجه ۱۵,۸ درصدی به ۲۴,۴ میلیارد دلار رسیده است. این روند باعث تأثیر منفی بر تراز تجاری خارجی این کشور شده است؛ به طوری که مازاد تجاری آذربایجان ۸,۳ برابر کاهش یافته و به ۶۶۳ میلیون دلار رسیده است، این در حالی است که این رقم ۵,۵ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۴ بوده است.

در جدول ذیل ارقام مقایسه‌ای تجارت خارجی آذربایجان در سال‌های ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ نمایش داده شده است.

جدول مقایسه‌ای شاخص‌های اصلی تجارت خارجی (جمهوری آذربایجان سالهای ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵)

کلیه ارقام به هزار دلار

¹ کلیه ارقام این گزارش از اطلاعات منتشره توسط کمیته دولتی گمرک آذربایجان (State Customs Committee) به آدرس اینترنتی زیر استخراج شده است: <https://customs.gov.az>

عنوان	سال 2024	سال 2025	سهم صادرات و واردات، سال 2024	سهم صادرات و واردات، سال 2025
حجم گردش تجارت خارجی	47,612,100	49,422,580	100	100
صادرات	26,554,056	25,042,850	%56	%51
واردات	21,058,044	24,379,730	%44	%49
تراز تجارت خارجی	5,496,012	663,119	—	—

در میان اقلام اصلی صادره شده نفت خام با ارزشی بالغ بر ۱۲,۰۹ میلیارد دلار، ۴۸,۲۸ درصد از کل صادرات کشور را تشکیل می‌دهد و گاز طبیعی با ۸,۸۲ میلیارد دلار، سهمی معادل ۳۵,۲۲ درصد از کل صادرات دارد. سایر فرآورده‌های نفتی و مشتقات، سهمی محدودتر اما مکمل در سبد صادراتی ایفا می‌کنند.

در مقابل، صادرات غیرنفتی-غیرگازی به میزان ۳,۶۳ میلیارد دلار بوده که معادل ۱۴,۴۹ درصد از کل صادرات کشور است. این رقم بیانگر تنوع محدود صادراتی و وابستگی ساختاری اقتصاد آذربایجان به منابع هیدروکربنی است. در جدول ذیل به تفصیل کالاهای اصلی صادراتی نفتی و غیر نفتی این کشور در بازه زمانی سال 2025 و سهم هر کدام مشخص شده است.

جدول کالاهای اصلی صادراتی و ارزش آنها (جمهوری آذربایجان سال 2025)				
ردیف	عنوان کالای اصلی	ارزش (دلار)	سهم از کل صادرات (هزار)	سهم از صادرات غیرنفتی-گازی
1	صادرات - جمع	۲۵۰۰۴۲,۸۵۰	100	-

2	کالاهای مربوط به بخش نفت و گاز	۲۱,۴۱۴,۶۰۳	86	-
3	کالاهای غیر از نفت و گاز	۳,۶۲۸,۲۴۷	14	
	گروه‌های اصلی غیرنفتی:			
4	میوه‌ها و سبزیجات تازه یا خشک‌شده	۹۰۱,۵۰۱	۳,۶۰	۲۴,۸۵
5	محصولات شیمیایی	۳۱۶,۴۸۱	۱,۲۶	۸,۷۲
6	محصولات پلاستیکی و مصنوعات از آنها	۳۶۱,۲۷۰	۱,۴۴	۹,۹۶
7	آلومینیوم و مصنوعات از آلومینیوم	۲۴۴,۹۱۱	۰,۹۸	۶,۷۵
8	الیاف پنبه	۱۶۱,۹۰۲	۰,۶۵	۴,۴۶
9	انرژی الکتریکی	۷۰,۰۸۴	۰,۲۸	۱,۹۳
10	الکل‌های الکلی و غیرالکلی، سرکه و غیره	۷۰,۲۹۱	۰,۲۸	۱,۹۴
11	سیمان و کلینکر	۵۹,۶۰۴	۰,۲۴	۱,۶۴
12	نخ پنبه‌ای	۳۴,۰۲۵	۰,۱۴	۰,۹۴
13	فلزات سیاه و مصنوعات از آنها	۹۰,۰۸۸۰	۰,۳۶	۲,۵۰
14	سایر کالاها	۱,۱۸۳,۱۸۴	۴,۷۲	۳۲,۶۱

بر اساس اطلاعات جدول فوق میوه‌ها و سبزیجات تازه یا خشک‌شده با ارزشی حدود ۹۰۱ میلیون دلار سهم ۲۴,۸۵ درصدی از کل صادرات غیرنفتی جمهوری آذربایجان را به خود اختصاص داده و مهم‌ترین گروه کالایی این بخش محسوب می‌شود محصولات کشاورزی نظیر **گوجه‌فرنگی، فندق، سیب و خرمالو** سهم قابل توجهی در فهرست صادرات غیرنفتی دارند. صادرات سایر محصولات کشاورزی مانند **چای، شکر، روغن‌ها و محصولات فرآوری‌شده کشاورزی** در مجموع سهم محدودی از صادرات غیرنفتی را تشکیل می‌دهد. در بخش محصولات غیرکشاورزی، محصولات شیمیایی، محصولات پلاستیکی و مصنوعات از آنها، آلومینیوم و مصنوعات از

آلومینیوم و الیاف پنبه سهم قابل توجهی در صادرات غیرنفتی جمهوری آذربایجان در سال 2025 داشته اند. این کشور انرژی برق به ارزش حدود 70 میلیون دلار نیز به کشورهای همسایه (گرجستان، ترکیه و روسیه) فروخته است.

صادرات نفت خام:

مجموع صادرات نفت خام آذربایجان به مقدار ۲۳,۳۸۱,۲۸۵ تن و به ارزش ۱۲,۰۹۱ میلیون دلار آمریکا بوده است.^۲ بر اساس گزارش گمرک آذربایجان نفت خام این کشور به 22 کشور عمدتاً اروپایی صادر شده است، که در این میان ایتالیا به عنوان بزرگترین خریدار (بیش از ۵۵٪ سهم ارزشی) محسوب می شود. این موضوع نشان دهنده وابستگی زیاد صادرات نفت خام آذربایجان به بازار اروپا از طریق خط لوله BTC (باکو-تفلیس-جیهان) است. ده کشور به شرح جدول ذیل حدود ۹۰٪ از کل ارزش صادرات نفت خام جمهوری آذربایجان (حدود ۱۰,۸۹ میلیارد دلار از ۱۲,۰۹ میلیارد دلار) را به خود اختصاص داده اند.

مقاصد اصلی صادرات نفت جمهوری آذربایجان 2025

ردیف	کشور مقصد	مقدار (تن)	ارزش (هزار دلار)	سهم از کل صادرات نفت خام
1	ایتالیا	۱۳,۱۱۱,۴۷۶	۶,۷۲۸,۰۰۰	۵۵,۶۳
2	چک	۱,۴۰۵,۰۵۲	۷۴۲,۰۰۰	۶,۱۴
3	کرواسی	۱,۲۵۵,۵۸۷	۶۶۷,۰۰۰	۵,۵۱

² برای تبدیل هر تن نفت از فرمول هر تن $\approx 7,33$ بشکه استفاده می کنیم. با توجه به اینکه صادرات نفت خام آذربایجان ۲۳,۳۸۱,۲۸۴ تن و ارزش کل آن 12091 میلیون دلار است. پس :

قیمت هر تن نفت خام : حدود ۵۱۷ دلار و قیمت هر بشکه نفت خام : حدود ۷۱ دلار

4	رومانی	۱,۱۲۲,۰۵۶	۵۹۸,۰۰۰	۴,۹۵
5	آلمان	۹۵۶,۷۱۶	۵۰۲,۰۰۰	۴,۱۵
6	پرتغال	۸۰۳,۷۳۰	۴۳۱,۰۰۰	۳,۵۶
7	یونان	۷۰۲,۳۵۵	۳۶۸,۰۰۰	۳,۰۴
8	بریتانیا	۶۴۸,۲۵۶	۳۳۷,۰۰۰	۲,۷۸
9	ایرلند	۵۷۷,۶۹۷	۲۹۰,۰۰۰	۲,۴۰
10	تونس	۴۳۲,۰۲۹	۲۲۸,۰۰۰	۱,۸۸

واردات جمهوری آذربایجان در سال 2025:

کل واردات آذربایجان در سال ۲۰۲۵ به حدود ۲۴,۳۸ میلیارد دلار آمریکا رسیده است که نشان‌دهنده رشد قابل توجه ۱۵,۸٪ نسبت به سال ۲۰۲۴ است. در فهرست صادراتی آذربایجان **کالاهای سرمایه‌ای و صنعتی غالب هستند و بزرگ‌ترین سهم واردات مربوط به ماشین‌آلات، تجهیزات الکتریکی و قطعات آنها** با حدود ۱۵,۱۸٪ و به ارزش ۳,۷ میلیارد دلار است و **وسایل نقلیه و قطعات آنها** با ۱۲,۷۳٪ و ارزش ۳,۱ میلیارد دلار است. این دو گروه مجموعاً بیش از ۲۸٪ واردات را تشکیل می‌دهند و نشان‌دهنده تمرکز آذربایجان بر توسعه زیرساخت‌ها، صنعت و حمل‌ونقل است. برای مثال، واردات خودرو در سال ۲۰۲۵ با رشد ۲۹٪ به ۱۲۳,۳۱۹ دستگاه (ارزش ۲,۳۹ میلیارد دلار) رسیده که خودروهای هیبریدی با سهم ۶۰٪ سهم عمده داشته‌اند. گروه محصولات غذایی، با ارزش ۲,۵۹ میلیارد دلار 11 درصد سهم داشته و دومین گروه بزرگ وارداتی است. زیرگروه‌های کلیدی این بخش شامل:

- گندم (۱,۱۳٪، ۲۷۵ میلیون دلار، بیش از ۱,۲۶ میلیون تن)
- میوه و سبزیجات (۱,۲۴٪، ۳۰۱ میلیون دلار).
- چربی‌ها و روغن‌های خوراکی (۰,۹۶٪، ۲۳۵ میلیون دلار).
- گوشت، لبنیات و برنج مجموعاً کمتر از یک درصد

جدول کالاهای عمده وارداتی به جمهوری آذربایجان 2025

سهم از کل واردات (%)	ارزش (هزار دلار)	مقدار (تن یا واحد)	نام کالا (به فارسی)
100	۲۴,۳۷۹,۷۳۰	-	واردات - جمع
۰,۵۴	۱۳۱,۹۶۱	-	تنباکو و محصولات تنباکو
۲,۱۶	۵۲۷,۲۲۵	۱۷۳,۲۹۳	محصولات دارویی
۰,۳۶	۸۷,۵۸۴	-	کودها
۲,۳۷	۵۷۸,۶۵۱	۳۲۰,۵۳۲	پلاستیک و مصنوعات از پلاستیک
۱,۵۷	۳۸۱,۷۴۷	-	چوب و مصنوعات از چوب
۱,۹۱	۴۶۶,۴۲۵	-	لباس و لوازم جانبی لباس
۴,۶۴	۱,۱۳۰,۷۸۶	۹۴۵,۰۲۴	فلزات سیاه و مصنوعات از آنها
۱۵,۱۸	۳,۷۰۱,۹۱۰	-	ماشین‌آلات، تجهیزات الکتریکی و قطعات
۱۲,۷۳	۳,۱۰۳,۹۷۸	-	وسایل نقلیه و قطعات آنها
۰,۶۰	۱۴۵,۸۸۵	-	مبلمان و قطعات آن
۱۰,۶۳	۲,۵۹۰,۹۳۴	-	محصولات غذایی (Yeyinti məhsulları)
			از جمله:
۰,۴۸	۱۱۷,۹۶۵	۴۷,۶۴۱	گوشت
۰,۱۳	۳۲,۲۰۸	۱۸,۳۱۹	شیر و خامه
۰,۷۱	۱۷۲,۶۳۵	۲۴,۹۱۷	کره و سایر چربی‌های تهیه‌شده از شیر
۱,۲۴	۳۰۱,۶۳۵	۳۶۰,۷۸۷	سبزیجات و میوه‌ها
۰,۳۴	۸۲,۹۵۲	۱۳,۴۷۱	چای
۱,۱۳	۲۷۵,۶۲۶	۱,۲۶۷,۳۲۲	گندم
۰,۰۷	۱۶,۸۴۹	۵۱,۱۴۱	ذرت
۰,۲۱	۵۰,۱۲۵	۵۴,۹۶۴	برنج
۰,۹۶	۲۳۵,۱۷۲	۱۵۳,۹۹۹	چربی‌ها و روغن‌های گیاهی و حیوانی
۴۷,۳۱	۱۱,۵۳۲,۵۸۲	-	سایر

اصلی ترین شرکای تجاری جمهوری آذربایجان:

جمهوری آذربایجان در سال ۲۰۲۵ گردش تجاری خارجی خود را به حدود ۴۹,۴ میلیارد دلار رسانده که نشان‌دهنده رشد نسبی تجارت خارجی است، اما مازاد تجاری (صادرات منهای واردات) به شدت کاهش یافته (حدود ۰,۶۶ میلیارد دلار، یعنی بسیار کمتر از سال‌های قبل به دلیل رشد سریع واردات ۱۶-۱۵٪ و کاهش ارزش صادرات نفتی).

• صادرات:

صادرات این کشور کاملاً وابسته به نفت و گاز است (۸۵٪ کل صادرات). کشور ایتالیا با ۴۵٪ سهم، بزرگ‌ترین خریدار است عمدتاً از طریق خط لوله BTC و گاز طبیعی. (ترکیه ۱۳٪) دومین شریک مهم صادراتی است (همسایه و مسیر ترانزیت). کشورهای اروپایی (چک، یونان، بلغارستان، کرواسی، رومانی، آلمان) مجموعاً بیش از ۲۰٪ از صادرات این کشور را تشکیل می‌دهند، که نشان‌دهنده تمرکز قوی بر بازار اروپا است. روسیه و یونان نیز سهم دارند، اما آسیا (هند، اندونزی) سهم کمتری دارد.

• واردات :

متنوع‌تر و غیرنفتی است. چین (با سهم ۱۹,۶۵ درصدی) بزرگ‌ترین تأمین‌کننده (ماشین‌آلات، لوازم الکترونیکی و کالاهای مصرفی) است. روسیه (با سهم ۱۵,۳۳٪) در تأمین مواد غذایی، انرژی و کالاهای صنعتی نقش مهمی دارد. ترکیه (با سهم ۹,۶۱٪) در زمینه کالاهای مصرفی و ساختمانی ایفای نقش می‌کند و ایالات متحده (۶,۱۳٪) با سهم) با رشد چشمگیر (تجهیزات پیشرفته و خودرو) در رتبه چهارم قرار دارد. سوئیس و آلمان نیز نقش کلیدی در واردات فناوری و کالاهای باکیفیت دارند. در جداول ذیل اصلی ترین شرکای تجاری جمهوری آذربایجان مشخص شده است.

کشورهای عمده مقصد صادرات آذربایجان

ردیف	نام کشور	ارزش صادرات (میلیون دلار)	سهم کل صادرات (%)
-	جمع کل	۲۵,۰۴۳	۱۰۰,۰۰۰
1	ایتالیا	۱۱,۱۳۴	۴۵,۲۹
2	ترکیه	۳,۳۷۸	۱۳,۴۹
3	روسیه	۱,۱۸۴	۴,۷۳
4	یونان	۸۳۳	۳,۳۳
5	بلغارستان	۸۱۲	۳,۲۴
6	چک	۷۴۵	۲,۹۷
7	گرجستان	۷۱۳	۲,۸۵
8	کرواسی	۶۶۷	۲,۶۶
9	رومانی	۶۲۸	۲,۵۱
10	آلمان	۶۲۸	۲,۵۱
-	سایر کشورها	۴,۱۹۱	۱۶,۷۳

اصلی ترین شرکای تجاری آذربایجان

ردیف	نام کشور	ارزش تجارت (میلیون دلار)	سهم کل گردش تجاری (%)
-	جمع کل	۴۹,۴۲۳	۱۰۰,۰۰۰
1	ایتالیا	۱۱,۸۶۰	۲۴,۰۰
2	ترکیه	۵,۷۲۱	۱۱,۵۸
3	روسیه	۴,۹۲۰	۹,۹۶
4	چین	۴,۸۷۴	۹,۸۷
5	سوئیس	۱,۷۷۳	۳,۵۹
6	ایالات متحده آمریکا	۱,۵۵۷	۳,۱۵
7	آلمان	۱,۳۷۶	۲,۷۸
8	بریتانیا	۱,۱۴۱	۲,۳۱
9	استرالیا	۸۹۵	۱,۸۱
10	گرجستان	۸۸۱	۱,۷۸
-	سایر کشورها	۱۴,۴۲۴	۲۹,۱۸

کشورهای اصلی که آذربایجان از آنها واردات داشته است

ردیف	نام کشور	ارزش واردات (میلیون دلار)	سهم از کل واردات (%)
-	جمع کل	۲۴,۳۸۰	۱۰۰,۰۰۰

۱۹,۶۵	۴,۷۹۰	چین	1
۱۵,۳۳	۳,۷۳۶	روسیه	2
۹,۶۱	۲,۳۴۳	ترکیه	3
		ایالات متحده آمریکا	
۶,۱۳	۱,۴۹۴		4
۵,۳۰	۱,۲۹۳	سوئیس	5
۳,۶۷	۸۹۵	استرالیا	6
۳,۳۹	۸۲۶	آلمان	7
۳,۲۷	۷۹۸	بریتانیا	8
۲,۹۵	۷۱۹	ازبکستان	9
۲,۵۶	۶۲۴	ج.ا.ایران	10
		سایر کشورها	-
۲۸,۱۴	۶,۸۶۱		

تجارت دو جانبه جمهوری اسلامی ایران و جمهوری آذربایجان:

بر اساس ارقام ارائه شده، تجارت دوجانبه بین جمهوری اسلامی ایران و آذربایجان در سال ۲۰۲۵ حدود ۶۴۴ میلیون دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۲۴ (۶۴۷ میلیون دلار) کاهش جزئی داشته است.

صادرات از ۶۳۳ میلیون دلار در سال ۲۰۲۴ به ۶۲۴ میلیون دلار در سال ۲۰۲۵ رسیده است. (کاهش ۱,۴۲٪ - حدود ۹ میلیون دلار).

واردات از ۱۴ میلیون دلار در ۲۰۲۴ به ۲۰ میلیون دلار در ۲۰۲۵ رسیده است. (رشد ۴۳ درصدی با حدود ۶ میلیون دلار) این افزایش چشمگیر بوده است.

جدول تجارت دوجانبه ایران و آذربایجان در سالهای 2024 و 2025			
سال	نوع تجارت	ارزش (دلار)	تغییر نسبت به سال قبل (%)
۲۰۲۵	صادرات ایران به آذربایجان	۶۲۴,۰۷۱,۶۱۰	-۱,۴۲
۲۰۲۵	واردات ایران از آذربایجان	۲۰,۰۲۵,۵۲۰	+۴۳,۰۰
۲۰۲۴	صادرات ایران به آذربایجان	۶۳۳,۰۵۸,۱۳۰	-
۲۰۲۴	واردات ایران از آذربایجان	۱۴,۰۰۸,۲۹۰	-
کل تجارت دوجانبه	۲۰۲۵	۶۴۴,۰۹۷,۱۳۰	
کل تجارت دوجانبه	۲۰۲۴	۶۴۷,۰۶۶,۴۲۰	

ملاحظات:

- به طور کلی، اگرچه حجم کل تجارت خارجی جمهوری آذربایجان در سال 2025 افزایش یافته، اما کاهش صادرات و رشد سریع واردات موجب تضعیف محسوس موقعیت تراز تجاری این کشور در مقایسه با سال گذشته شده است.
- بررسی کالاهای صادرشده از جمهوری آذربایجان نشان می‌دهد که صادرات این کشور همچنان به شدت متکی به بخش نفت و گاز است. از مجموع ۲۵,۰۴ میلیارد دلار صادرات، حدود ۲۱,۴۱ میلیارد دلار، معادل ۸۵,۵۱ درصد، به کالاهای مرتبط با بخش نفت و گاز اختصاص دارد.